

Рецензії

Лариса Кочубей

Рецензія на книгу: Національна безпека України: кримський вектор: збірник документів і матеріалів (1917–2014 рр.): у 5 ч. / Упорядники: Леонід Рябошапко, Ігор Вдовичин, Володимир Гринчак, Андрій Луцький, Ігор Томюк. – Львів: Ліга-Прес, 2015.

У збірнику документів і матеріалів висвітлено низку взаємо-зв'язаних питань внутрішньої та зовнішньої політики як складових національної безпеки України. Видання містить широке коло джерел, систематизованих у хронологічному та хронологічно-тематичному порядку.

Ключові слова: національна безпека, Крим, державна політика.

Larysa Kochubei. Book Review: National Security Ukraine: Crimean vector: a collection of documents and materials (1917-2014): 5 h. / Compiled by: Leonid Ryaboshapko, Igor Vdovychyn, Vladimir Hrynychak, Andrew Lutsky, Igor Tomyuk. – Lviv: League-Press, 2015. The collection of documents and materials highlights a number of interrelated issues of domestic and foreign policy as a component of national security of Ukraine. The publication contains a wide range of sources systematized in chronological and thematic-chronological order.

Key words: national security, Crimea, public policy.

Присвячено пам'яті Івана Луцького – доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри церковно-канонічних і державно-правових дисциплін, ректора Івано-Франківського університету права імені короля Данила Галицького.

Фундаментальне видання «Національна безпека України: кримський вектор», яке побачило світ у 2015 р. у м. Львові, є актуальним, на часі, містить надзвичайно широкий комплекс різноматематичних та різножанрових документів, ознайомлення з якими стане у

пригоді не лише науковцям, експертам, політичним діячам, а й пересічним громадянам, яким небайдужою є доля України.

У збірнику документів і матеріалів висвітлено низку взаємозв'язаних питань внутрішньої і зовнішньої політики як складових національної безпеки України: територіальний устрій і територіальна цілісність держави, правовий статус Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, кримськотатарського народу та російської національної меншини, української і російської мов, проблематику інформаційного простору та національної пам'яті, відносини з Російською Федерацією, Європейським Союзом і НАТО. Розкриття напрямів державної політики у сфері національної безпеки здійснено в контексті різних політичних режимів в Україні. Видання містить широке коло джерел, систематизованих у хронологічному та хронологічно-тематичному порядку.

У цьому контексті теоретичне осмислення й переосмислення політико-правових подій в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі є на часі.

Упорядники акцентували увагу на науковий доробок Н. Беліцер, В. Буткевича, Н. Бекірова, О. Бажана, В. Василенка, В. Возгріна, В. Горбуліна, В. Гладуна, Ю. Данилюка, П. Євграфова, В. Євтуха, С. Заулочної, О. Копиленка, О. Кресіна, С. Кульчицького, П.-Р. Мачогія, А. Мальгіна, О. Недельки, О. Палія, М. Панчука, Ю. Римаренка, В. Сергійчука, О. Тимошука, С. Червонної та ін. Також опубліковані збірники документів і матеріалів, присвячені різним аспектам цієї проблеми.

Зазначений збірник документів та матеріалів систематизовано у хронологічному та хронологічно-тематичному порядку із застосуванням порівняльного методу дослідження.

Ч. I. лютий 1917 – серпень 1991 рр. – 904 с.

Ч. II. серпень 1991 – червень 1996 рр. – 732 с.

Ч. III. червень 1996 – грудень 2004 рр. – 828 с.

Ч. IV. листопад 2005 – листопад 2013 рр. – 760 с.

Ч. V. листопад 2013 – грудень 2014 рр. – 772 с.

Для загального розуміння змістовного наповнення матеріалів наведемо стислий огляд документів, які містять частини видання. Так, зокрема:

- перший том видання містить витяг «Із статті Ю. Цифри «Анексовані території: одвічний статус невизначеності?» (стаття

із журналу «Віче» за 2014 р.) (йдеться, зокрема, про опублікований у квітні 1783 р. Імператорський маніфест «О принятии полуострова Крымского, острова Тамана и всей Кубанской стороны под Российскую Державу») (с. 56–59). Автор зауважує, що «тодішня анексія Криму, в принципі, відбулася за давно відпрацьованим сценарієм: підкуп–військове втручання–анексія. І останнє жорстке управління. Його ознаки були вже в тексті маніфесту, де не згадувалося ані Кримське ханство, ані його державність. І цей сценарій надто нагадує сьогодення», – робить висновок автор (т. 1, с. 59); «Из статьи русского поэта М. Волошина «Судьбы Крыма» (т. 1, с. 61–62). Автор зазначає: «Превращение Крымского Ханства в Таврическую губернию для Крыма не было благоприятно: окончательно отделённый от живых водных путей..., он стал русским губернским захолустьем... нет ничего невозможного в том, что в дальнейшем пути Крыма и России разделятся, и это произойдёт вовсе не в силу какой-нибудь самостийности, а под давлением исторических и политических императивов» (т. 1., с. 62).

До першого тому видання упорядники наприкінці занесли також документи, які підтверджують агресивність зовнішньої політики СРСР щодо інших народів. Зокрема, це такі документи: «Інформація Телеграфного агентства Радянського Союзу про військову допомогу Угорській Народній Республіці (витяг) (жовтень 1956 р.)»; «Заява Телеграфного Агентства Радянського Союзу про допомогу збройних сил Варшавського договору Чехословацькій Соціалістичній Республіці (витяг) (серпень 1968 р.)»; «Інформація Телеграфного Агентства Радянського Союзу про військову допомогу Демократичній Республіці Афганістан (грудень 1979 р.)».

Дещо з документів, занесених:

- до другого тому видання. Так, зокрема, документ № 20. «Інформація про ставлення Меджлісу кримськотатарського народу до проголошення незалежності України» [Джемільєв М. *Кримські татари вітають незалежність України. Позачергове засідання кримськотатарського Меджлісу // Літературна Україна. – 1991. – 19 вересня. – С.3.*] («Меджліс кримськотатарського народу виходить з того, що Крим ніколи не був і не є власністю Росії чи будь-якої іншої республіки»). Документ № 306. «Інформація про «круглий стіл» в Українській правничій фундації щодо репатріації

кримських татар» [*Нагребецька І. Чи вкорениться в Криму корінна нація? // Урядовий кур'єр. – 1995. – 15 липня. – С. 5*];

- до третього тому: документ № 200. «Из статьи члена Меджлиса крымскотатарского народа Н. Бекирова “Проблемы коренных народов по-прежнему остаются вне поля зрения постсоветских государств”, октябрь 1999 г.» [*Голос Крыма. – 1999. – №47. – 19 ноября. – С. 2*]; № 314. «Лекція державного діяча Д. Павличка» [*Українська національна ідея: статті, виступи, інтерв'ю, документи. – К.: Основи, 2004. – С. 712, 715*];

- до четвертого тому: документ № 26. «Социологическая информация об отношении граждан к государственному устройству Украины. Июнь, 2005 г.» [*Быть ли Украине демократией? // Моя Батьківщина. – 2005. – 21 июня. – С. 1*]; документ № 233. «Интервью. Профессор В. Василенко: “Черноморский флот. Быть или не быть? (извлечение)”, февраль 2010 г.» [*Столичные новости. – 2010. – № 8. – 23 февр. – 1 марта. – С. 11*]; документ № 166. «Стаття професора В. Котигоренка “Зайнято! Вирішити проблему соціальної адаптації депортованих можна лише комплексно”, лютий 2009 р.» [*Укр. тиждень*]; документ № 260. «Коментар експертів О. Сушка, Н. Сад та ін. Про дії виконавчої влади у сфері зовнішньої політики (витяг), червень 2010 р.»; документ № 371. «Закон України “Про заходи запобігання та протидії дискримінації в Україні” (витяг) від 6 вересня 2012 р.»; документ № 422. «Порівняльна статистична інформація про Митний і Європейський Союзи (таблиця), вересень 2013 р.»; документ № 435. «Стенограма лекції російського опозиційного політика Г. Каспарова (извлечение) от 12 мая 2005 г.».

- до п'ятого тому: документ № 65. «Соціологічна інформація про ставлення громадян України до РФ (витяг), березень 2014 р.»; документ № 94. «Повідомлення про прес-конференцію президента РФ В. Путіна (витяг), березень 2014 р.»; документ № 97. «Інтерв'ю. Заступник Голови Меджлісу кримськотатарського народу Н. Джелял: “Присутність у Криму російської військової бази посилює сепаратистський проросійський рух” (витяг), березень 2014 р.»; документ № 101. «Заява ЦВК про незаконність проведення місцевого референдуму на території Кримського півострова,

березень 2014 р.; документ № 381. «Твір В. Рухайла, учня 9-б класу Линовицької загальноосвітньої школи Прилуцького району Чернігівської області про ставлення до Івана Мазепи»; документ № 395. «Стаття професора І.Кресіної “Деякі міркування щодо проекту змін до Конституції”».

Упорядники збірника документів і матеріалів наголошують на необхідності продовження роботи над зазначеною проблемою, оскільки текст збірника не претендує на вичерпність, незважаючи на широкомасштабність видавничого проекту.

Упорядники збірки вважають, що «представлення документів і матеріалів у міжнародному, політичному, правовому, історичному, культурному, соціологічному, психологічному вимірах створює додаткові підстави для продовження змістовного аналізу обраної теми дослідження. Це, своєю чергою, передбачає формування більш дієвого механізму реалізації окремих напрямів державної політики з питань національної безпеки (військового, зовнішньополітичного, гуманітарного, інформаційного, мовного, етнопонаціонального), а також визначення збалансованої конституційної моделі територіальної організації влади. Тим самим вдосконалення цих сфер конституційних відносин з паралельним здійсненням усього спектра інших політико-правових реформ слугуватиме вагомим чинником реального зміцнення національної безпеки, дасть поштовх для припинення практики імітації реформ, гальмування демократичного розвитку Української держави (Т. І, с. 10).

Автори акцентують також увагу на необхідності належного наукового обґрунтування державної стратегії повернення тимчасово окупованої території Кримського півострова та ухвалення рішення на рівні Ради національної безпеки і оборони, оскільки на сьогодні національна безпека України – це захист усієї загальноєвропейської системи безпеки.